

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหน้าที่รับผิดชอบของศึกษานิเทศก์เขต สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าภารกิจหลักคือหน้าที่ในหมวดนิเทศการศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตยังต้องปฏิบัติหน้าที่ตามแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) และหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาอีกด้วย ดังนั้นจะเห็นว่า ศึกษานิเทศก์เขตมีหน้าที่รับผิดชอบงานในขอบข่ายที่กว้างขวางมาก และการกำหนดอัตรากำลังตำแหน่งศึกษานิเทศก์เขต กำหนดให้มีศึกษานิเทศก์เขต 1 คน ทุกสำนักงานเขต ทั้ง ๆ ที่ปริมาณงานของแต่ละสำนักงานเขตไม่ทัดเทียมกัน อันเป็นผลให้การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขตไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพครบถ้วนตามที่ได้ระบุหน้าที่ไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้นำไปพิจารณาปรับปรุง การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและกรอบอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์เขตให้เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาให้มากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขต สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้เครื่องมือ 2 ชนิดในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) และแบบปลายเปิด (Open-Ended) ประชากรในการวิจัยได้แก่ ศึกษานิเทศก์เขต ศึกษานิเทศก์เขต และผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 499 คน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์เขต 32 คน ศึกษานิเทศก์เขต 31 คน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 63 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้บริหารโรงเรียนทั้งสิ้น 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.93 รวมประชากรที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 447 คน คิดเป็นร้อยละ 89.58 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางประกอบความเรียง ซึ่งข้อมูลผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

1. ศึกษานิเทศก์เขตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 50 ปีขึ้นไป รับราชการเป็นเวลา 21 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปฏิบัติหน้าที่ศึกษานิเทศก์น้อยกว่า 5 ปี
2. ศึกษานิเทศก์เขตเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-49 ปี รับราชการเป็นเวลา 16 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปฏิบัติหน้าที่ศึกษานิเทศก์เขต 3-4 ปี
3. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 50 ปีขึ้นไป รับราชการเป็นเวลา 20 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นเวลา 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน คือ อาจารย์ใหญ่

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขต

การปฏิบัติงานในหมวดนิเทศการศึกษา ด้านงานพัฒนาการศึกษานั้น ศึกษานิเทศก์เขตได้จัดทำแผนงานและโครงการทางการศึกษาประจำปี และจัดทำปฏิทินกำหนดการการปฏิบัติงานทางวิชาการ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมดำเนินการ ส่วนการส่งเสริมโรงเรียนให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นมาตรฐานเดียวกันกับทุกโรงเรียนภายในเขต และการพัฒนาครูให้มีมาตรฐานทางวิชาการใช้วิธีอบรมสัมมนา

ด้านงานบริการการสอน ศึกษานิเทศก์เขตได้ส่งเสริมให้โรงเรียนปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรด้วยการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกโรงเรียนในเขต แล้วทำรายงานสถิติเปรียบเทียบเป็นรูปเล่มแจกจ่ายไปยังโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์เพื่อจัดหาหนังสือประกอบการเรียนเพิ่มเติม และร่วมมือกับคณะครูจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ

ด้านงานส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน ศึกษานิเทศก์เขตได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สนับสนุนโครงการเกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ สนับสนุนให้โรงเรียนเข้า

ร่วมกิจกรรมของชุมชนและงานประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น จัดโครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
ของนักเรียน โดยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ด้านงานนิเทศและตรวจเยี่ยม ศึกษา นิเทศก์เขตได้ดำเนินการตรวจเยี่ยมโรงเรียน
โดยมีคณะกรรมการร่วมดำเนินการ กิจกรรมการนิเทศที่ใช้ คือการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น
และส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน โดยการให้คำแนะนำปรึกษา

ด้านงานข้อมูลทางการศึกษา ศึกษา นิเทศก์เขตได้รวบรวมข้อมูลและสถิติต่าง ๆ
เกี่ยวกับการศึกษาและให้บริการเรื่องข้อมูล และสถิติทางการศึกษา ด้วยการประสานงานกับ
หน่วยงานอื่น ๆ ให้ นอกจากนี้ยังได้จัดทำรายงานและเอกสารเผยแพร่ โดยการรวบรวม
ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้รับความร่วมมือเรื่องข้อมูลและสถิติทางการศึกษาจากทางโรงเรียน

ด้านงานสนับสนุนทางวิชาการ ศึกษา นิเทศก์เขตได้ส่งเสริมการจัดนิทรรศการทาง
วิชาการของโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมงานห้องสมุดโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรม
พลานามัย ดนตรี และศิลปะ และส่งเสริมกิจการแนะแนว โดยการประสานงานกับหน่วยงาน
ต่าง ๆ สำหรับการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ใช้วิธีการเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง
สำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัยของกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานอื่น ๆ แก่ครู และเผยแพร่
ผลงานทางวิชาการ ใช้วิธีพิมพ์เอกสารเผยแพร่ นอกจากนี้ยังได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
ในเรื่องการผลิตสื่ออุปกรณ์การสอนแก่ครู โดยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้

ด้านงานประสานงาน ศึกษา นิเทศก์เขตประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ในเรื่อง
การนิเทศโรงเรียน เรื่องมาตรฐานทางวิชาการและเรื่องอื่น ๆ ทางโทรศัพท์หรือโทรสาร
สำหรับการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ นอกสังกัด ใช้วิธีเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง

การปฏิบัติหน้าที่ตามแผนพัฒนาการศึกษากทม. นั้น ศึกษา นิเทศก์เขต
ได้ปฏิบัติหน้าที่กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการเขต คือ ประเมินผล
การดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษาของเขต และจัดทำรายงานประเมินผลประจำปีแล้ว
รายงานสำนักการศึกษา สำหรับการปฏิบัติหน้าที่กรรมการของคณะกรรมการศูนย์วิชาการ
ระดับกลุ่มเขต (โซน) นั้น ได้ทำการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์วิชาการระดับเขต
ภายในกลุ่มเขตจัดทำแผนงานและ โครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกลุ่มเขต
นโยบาย แนวทางการบริหารและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าสำนักงาน
เลขานุการศูนย์วิชาการเขต โดยการติดต่อประสานงาน กำหนด นิตหมายการประชุมการ
ปฏิบัติงานไม่ให้ซ้ำซ้อนเวลา

สำหรับการปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย จากผู้อำนวยการเขต คือ การไป
ร่วมในงานสัมพันธ์ชุมชน ส่วนงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากศึกษาธิการเขต คือ
การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ

ตอนที่ 3 ปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขตและข้อเสนอแนะในการ
แก้ปัญหา

ปัญหาการปฏิบัติงานในหมวดนิเทศการศึกษา พบว่า งานพัฒนาการศึกษาและงาน
ส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน มีปัญหาในด้านขาดงบประมาณ ส่วนงานบริการการสอนนั้น จาก
การสัมภาษณ์ศึกษาธิการเขตและศึกษานิเทศก์เขต พบว่า ปัญหาคือ ขาดบุคลากรช่วยในการ
ปฏิบัติงาน และจากแบบสอบถามที่ผู้บริหารส่งกลับคืนมา พบว่าปัญหาได้แก่ ปัญหาขาดงบประมาณ
ในงานพัฒนาหลักสูตร และงานสื่ออุปกรณ์การสอน ปัญหาขาดทักษะในการจัดทำแผนการสอน
และคู่มือครู ปัญหาการประสานงานไม่ดีพอในเรื่องการจัดทำข้อสอบการวัดและการประเมินผล
สำหรับด้านงานนิเทศและตรวจเยี่ยม มีปัญหาในด้านขาดการติดตามและประเมินผลการทำงาน
ส่วนด้านงานสนับสนุนวิชาการนั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีปัญหาในด้านขาดบุคลากรช่วยใน
การปฏิบัติงาน และจากแบบสอบถามพบว่า งานเกี่ยวกับห้องสมุดมีปัญหาด้านขาดงบประมาณ
งานเกี่ยวกับการแนะแนวมีปัญหาด้านขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแนะแนว และงาน
เกี่ยวกับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการมีปัญหาด้านขาดงบประมาณ ในด้านงานประสานงาน
พบว่า มีปัญหาในด้านขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ดี ส่วนปัญหาด้านงานข้อมูลทางการศึกษา
คือ ขาดการประสานงานที่ดีกับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ

ปัญหาการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ในการปฏิบัติหน้าที่
กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการเขต มีปัญหาด้านขาดการ
ประสานงานที่ดี ส่วนการปฏิบัติหน้าที่กรรมการของคณะกรรมการศูนย์วิชาการระดับกลุ่มเขต
(โซน) และหน้าที่หัวหน้าสำนักงานเลขานุการศูนย์วิชาการเขตนั้น มีปัญหาด้านขาด
คณะทำงานที่เชี่ยวชาญ

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการเขต และ
ศึกษาธิการเขต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา

ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขตที่ได้จากการ
สัมภาษณ์ศึกษาธิการเขตและศึกษานิเทศก์เขต ได้แก่ ควรเพิ่มบุคลากรในตำแหน่ง

ศึกษานิเทศก์เขต หรือเจ้าหน้าที่ธุรการช่วยงานศึกษานิเทศก์เขต คิดเป็นร้อยละ 88.89
 รองลงมาคือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์เขตควรชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ คิดเป็น
 ร้อยละ 58.73 และศึกษานิเทศก์เขตควรได้รับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร บทบาท
 หน้าที่และกิจกรรมการนิเทศต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 49.21 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขต
 สังกัดกรุงเทพมหานคร มีข้อควรอภิปรายและเสนอแนะดังนี้

การปฏิบัติงานในหมวดนิเทศการศึกษา ด้านงานพัฒนาการศึกษา ศึกษานิเทศก์เขต
 ได้จัดทำแผนงานและ โครงการทางการศึกษาประจำปี และจัดทำปฏิทินกำหนดการการปฏิบัติ
 งานทางวิชาการ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ วไลรัตน์
 บุญสวัสดิ์ (2535) ที่สรุปว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงาน และความร่วมมือ
 ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยัง
 ได้ส่งเสริมโรงเรียนให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนทุกโรงเรียน
 ในเขต และพัฒนาครูให้มีมาตรฐานทางวิชาการ ด้วยการจัดอบรมสัมมนา ดังที่ Harris
 (1985) กล่าวว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ คือ การปรับปรุงการเรียนการสอน
 การอบรมสัมมนา เป็นกิจกรรมการนิเทศอย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาครูให้ดำเนินการ
 การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การอบรมสัมมนานั้นจะเกิดประโยชน์
 อย่างแท้จริงได้ ต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลังเสร็จสิ้นการอบรมสัมมนา
 ผลการประเมินจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปฏิบัติงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น
 สำหรับปัญหาด้านงานพัฒนาการศึกษา พบว่า มีปัญหาด้านขาดงบประมาณ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้
 สอดคล้องกับที่ศึกษานิเทศก์เขตคลองสาน และศึกษานิเทศก์เขตมีนบุรี (ม.ป.ป.) สรุปไว้ว่า
 ปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขต คือ งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงานการ
 พัฒนาคุณภาพทางวิชาการในระดับเขต ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อมีปัญหาเรื่องงบประมาณในด้านการ
 พัฒนาการศึกษา กิจกรรมการนิเทศที่จะใช้ควรจะเป็นการให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะครูเป็น
 รายกลุ่ม หรือรายบุคคล ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณ และเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หากจำเป็นต้องใช้การอบรมสัมมนา ศึกษานิเทศก์เขตควรจะเป็น

วิทยากรเอง หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นวิทยากร จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้ ส่วนหนึ่ง และควรวางแผนในเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นอย่างดี หากพบว่างบประมาณที่มีไม่เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการอบรมสัมมนา ก็ควรเปลี่ยนเป็นกิจกรรมการนิเทศ แบบอื่นแทนการอบรมสัมมนา

สำหรับด้านงานบริการการสอน ศึกษานิเทศก์เขตได้ส่งเสริมให้โรงเรียนปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ด้วยการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกโรงเรียนในเขต แล้วทำรายงานสถิติเปรียบเทียบเป็นรูปเล่ม แจกจ่ายไปยังโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์เขตยังได้ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ เพื่อจัดหาหนังสือประกอบการเรียนเพิ่มเติม และร่วมมือกับคณะครูจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Wiles (1967) ที่กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้ 3 ประการ คือ เป็นผู้ให้ความสนับสนุน (Supporting) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Assisting) และเป็นผู้มีส่วนร่วม (Sharing) ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่า การแนะนำหรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว ปัญหาด้านบริการการสอน จากการวิจัยพบว่ามีปัญหาคือ ขาดบุคลากรช่วยในการปฏิบัติงาน ขาดงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรและงานสื่ออุปกรณ์การสอน ขาดทักษะในการจัดทำแผนการสอนและคู่มือครู และขาดการประสานงานที่ดีในการจัดทำข้อสอบและการวัดประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา เลิศกมลกาญจน์ (2526) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ได้แก่ ขาดอัตรากำลัง ขาดการประสานงานและขาดงบประมาณ ผู้วิจัยเห็นว่า การขาดบุคลากรช่วยในการปฏิบัติงานนั้นสามารถแก้ไขได้ด้วยการบริหารบุคคล คัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและความสามารถของแต่ละบุคคล สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน สำหรับการพัฒนาบุคลากรด้วยการอบรมสัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องขาดทักษะในการจัดทำแผนการสอนและคู่มือครู ศึกษานิเทศก์เขตสามารถพัฒนาตัวเองให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างศรัทธาในตัวศึกษานิเทศก์เขต เป็นผลให้การปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านงานส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน ศึกษานิเทศก์เขตได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สนับสนุนโครงการเกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ สนับสนุนให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและงานประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น จัดโครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ของนักเรียน ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ Harris (1985) ที่กล่าวถึง หน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ว่า มีหน้าที่อำนวยความสะดวก (Providing facilities) บริการด้านต่าง ๆ (Relating other services to instruction) และพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing public relations) สำหรับปัญหาด้านงานส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน ได้แก่ ขาดงบประมาณเช่นเดียวกับด้านพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มณีรัตน์ ฉัตรอุทัย (2526) ที่สรุปว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เทศบาล คือ ขาดงบประมาณ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาพรณ เล็งวงศ์ (2529) ที่สรุปว่า อันดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์เขต คือ ปัญหาและอุปสรรคในด้านงบประมาณ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ศึกษานิเทศก์เขตส่งเสริมงานด้านคุณลักษณะ โรงเรียน โดยการประสานงานเป็นส่วนใหญ่ นั้น เนื่องจากปัญหาขาดงบประมาณจึงไม่สามารถส่งเสริมด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารการศึกษา ควรพิจารณางบประมาณเพิ่มให้กับงานส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน ซึ่งอาจขอความอนุเคราะห์จากภาคเอกชน เพื่อศึกษานิเทศก์จะได้เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนงานด้านนี้ได้มากกว่านี้

ด้านงานนิเทศและตรวจเยี่ยม ศึกษานิเทศก์เขตได้ดำเนินการตรวจเยี่ยมโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการร่วมกิจกรรมการนิเทศ ใช้วิธีจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น และส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนด้วยการให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Good (1973) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาในด้านการแนะนำครูหรือผู้อื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงการสอนหรือการให้การศึกษา การนิเทศการศึกษาช่วยให้เกิดความงอกงามในวิชาชีพการศึกษา ช่วยพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ช่วยเลือกและปรับปรุงเนื้อหาของการสอน ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน และช่วยเลือกและปรับปรุงประเมินผลการสอน สำหรับปัญหาด้านงานนิเทศและตรวจเยี่ยม คือ ขาดการติดตามและประเมินผลการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพบุลย์ นุสสินันต์ (2523) ที่สรุปว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดได้ปฏิบัติงานวิชาการในด้านการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์น้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภลักษณ์ คูหาทอง (2524) ที่สรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ที่เป็นปัญหามากปัญหาหนึ่ง คือ ขาดการติดตามผลการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา และผลการวิจัยของ เชวง เวช เผือกผ่อง

(2531) พบว่า ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาฝ่ายนิเทศงานปฏิบัติการสอน สังกัดกรมสามัญศึกษาได้ปฏิบัติ งานตามหน้าที่ โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการเยี่ยมเยียนโรงเรียน และจัดอบรมสัมมนา ส่วนปัญหา ที่พบคือ ขาดการติดตามผลหลังการประชุมอบรมสัมมนา ผู้วิจัยเห็นว่าการนิเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการนิเทศให้ประสบความสำเร็จได้ต้องทำเป็นกระบวนการ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของครูและโรงเรียน วางแผนการดำเนินงาน ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการนิเทศ ขั้นตอนทุกขั้นตอนมีความสำคัญที่จะละเลยไม่ได้ ส่วนใหญ่ การปฏิบัติการนิเทศมักจะละเลย ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ซึ่งผลจากการประเมิน จะเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงานนิเทศครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อนงาน ทำให้เกิดความสูญเปล่าของทรัพยากรและเวลา ศึกษานิเทศก์ที่ประสบความสำเร็จในการนิเทศ คือ ศึกษานิเทศก์ที่ไม่รู้ยู่ตลอดเวลา พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง ให้ทันต่อเหตุการณ์ และรู้จักเลือก ใช้วิธีการนิเทศให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังที่ Wiles (1967, อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535) กล่าวว่า ทักษะที่สำคัญที่ ศึกษานิเทศก์ควรมีนั้นมี 5 ประการ คือ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะ เรื่องขบวนการกลุ่ม ทักษะในเรื่องการบริหารบุคคล และทักษะในเรื่องการประเมินผล และผลการวิจัยของ สมนิศ กฤษณะไกรวุฒิ (2533) พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีความ ต้องการเสริมทักษะด้านการประเมินผลมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านความเป็นผู้นำทักษะ ด้านกระบวนการกลุ่ม ทักษะด้านการบริหารงานบุคคล และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ

ด้านงานข้อมูลทางการศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตได้ทำงานด้านนี้เพียงการประสานงาน และรวบรวมข้อมูล และพบว่าปัญหาในการปฏิบัติงานด้านนี้ คือ ขาดการประสานงานที่ดี ผู้วิจัย เห็นว่า การที่ศึกษานิเทศก์เขตปฏิบัติงานด้านนี้น้อย อาจเนื่องมาจากขาดความรู้ในการจัดการ เกี่ยวกับข้อมูล ไม่มีการวางแผนการทำงานด้านนี้ ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาควรส่งเสริมให้ ศึกษานิเทศก์เขต ได้พัฒนาตนเองในด้านนี้ด้วยการอบรมให้ความรู้ หรือไปดูงานในหน่วยงาน อื่น ๆ เพราะข้อมูลทางการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาอย่างมีทิศทาง

สำหรับด้านงานสนับสนุนวิชาการ ศึกษานิเทศก์เขตได้ส่งเสริมการจัดนิทรรศการ ทางวิชาการของโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมกิจกรรมพลานามัย ดนตรีและศิลปะ และ ส่งเสริมกิจการแนะแนว ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ การประสานงานกับ หน่วยงานต่าง ๆ ใช้วิธีการเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์เขตยัง

เผยแพร่ผลงานวิจัยของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานอื่น ๆ แก่ครู และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้วยวิธีการพิมพ์เอกสารเผยแพร่ สำหรับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการผลิตสื่ออุปกรณ์การสอนแก่ครู ใช้วิธีการเชิญวิทยากรมาบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับ Adams และ Dickey (1953) ที่เห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นบริการเกี่ยวกับการสอนและการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้สรุปว่า การนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครู การปรับปรุงการเรียนการสอนและสถานการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ สำหรับปัญหาด้านงานสนับสนุนวิชาการคือ ขาดบุคลากรช่วยในการปฏิบัติงาน และขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา เลิศกมลกาญจน์ (2526) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ได้แก่ ปัญหาขาดอัตรากำลัง ขาดความรู้ความสามารถ และขาดงบประมาณ และผลการวิจัยของ ประภาพรณ เล็งวงศ์ (2529) พบว่า อันดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในด้านงบประมาณ บุคลากร การสนับสนุนจากผู้บริหาร ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการประสานงาน ผู้วิจัยเห็นว่า งานสนับสนุนวิชาการมีหลายอย่าง และศึกษานิเทศก์เขตต้องทำงานอีกหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานแต่ละด้านได้อย่างเต็มความสามารถ เนื่องจากมีความจำกัดในเรื่องของเวลา การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจึงน้อย การแก้ปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรด้วยการขอเพิ่มอัตรากำลังก็เป็นเรื่องยาก นอกจากจะใช้วิธีบริหารบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานให้มากที่สุด สร้างจิตสำนึกของการเสียสละเวลาให้กับทางราชการ และสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับด้านงานประสานงานนั้น ศึกษานิเทศก์เขตได้ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ด้วยโทรศัพท์หรือโทรสาร และประสานงานกับหน่วยงานต่างสังกัด ด้วยการเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง พบว่า ปัญหาในด้านงานประสานงาน คือ ขาดการวางแผนที่ดี ผู้วิจัยเห็นว่า การประสานงานของศึกษานิเทศก์เขตจะประสบความสำเร็จได้ นอกเหนือจากการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีแล้ว ควรจะมีการวางแผนการประสานงานด้วยว่า จะใช้วิธีการประสานงานแบบใดจึงจะเหมาะสม ประหยัดงบประมาณและเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการจราจรที่แออัดของกรุงเทพมหานคร

การปฏิบัติหน้าที่ตามแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานครนั้น ศึกษาพิเศษเขตส่วนใหญ่ทำหน้าที่ด้านการประสานงาน ปัญหาที่พบคือ ขาดคณะทำงานที่เชี่ยวชาญและขาดการประสานงานที่ดี ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาที่พบเป็นปัญหาที่มีผลต่อเนื่องกัน คือ เมื่อขาดการประสานงานที่ดี ก็ย่อมจะหาผู้ร่วมงานไม่ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศึกษาพิเศษเขตต้องทำหน้าที่ทั้งในหมวดนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นงานหลักแล้ว ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ตามแผนพัฒนาการศึกษาด้วย ทำให้ไม่มีเวลาวางแผนการประสานงานกับผู้ร่วมงานในสำนักงานเขตอื่น ๆ และผู้บริหารการศึกษาบางเขตอาจจะไม่ให้การสนับสนุนงานในศูนย์วิชาการเขตเท่าที่ควร เนื่องจากมีงานอื่นมอบหมายให้ศึกษาพิเศษเขตทำ

สำหรับหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการเขตและศึกษาธิการเขตนั้น ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะเป็นงานการประสานงาน ซึ่งศึกษาพิเศษเขตส่วนใหญ่มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ดีอยู่แล้ว จึงได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานในเรื่องต่าง ๆ

จากผลการวิจัย จะเห็นว่าศึกษาพิเศษเขตได้ปฏิบัติหน้าที่ครบตามที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้ ซึ่งมีข้อสังเกตว่า ศึกษาพิเศษเขตปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยการประสานงานเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ศึกษาพิเศษเขตยังไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการมาพัฒนาการศึกษามากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศึกษาพิเศษเขตมีเพียงสำนักงานเขตละ 1 คนเท่านั้น และงานการประสานงานเป็นงานที่ต้องติดตามอย่างต่อเนื่องและสิ้นเปลืองเวลามาก เนื่องจากสภาพจราจรในกรุงเทพมหานครติดขัดมาก แม้ว่าบางเรื่องสามารถประสานงานทางโทรศัพท์ หรือโทรสารได้ แต่งานบางเรื่องจำเป็นต้องเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง การที่ศึกษาพิเศษเขตทำหน้าที่ประสานงานเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ศึกษาพิเศษเขตกับครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อย เป็นเหตุให้การพัฒนาการศึกษาร่วมกันระหว่างศึกษาพิเศษเขตและครูไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการศึกษา

1.1 สำนักงานการศึกษาควรเสนอกรุงเทพมหานคร พิจารณาการเพิ่มตำแหน่งศึกษานิเทศก์ เขตของแต่ละเขตให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ หากไม่สามารถเพิ่มตำแหน่งศึกษานิเทศก์เขตได้ ควรหาวิธีเพิ่มประสิทธิภาพของศึกษานิเทศก์เขต

1.2 สำนักงานการศึกษาควรเสนอกรุงเทพมหานครให้พิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้เพียงพอสำหรับหมวดนิเทศการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขต

2.1 สำนักงานเขตควรวางแผนการใช้งบประมาณด้านการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษาให้มากที่สุด

2.2 สำนักงานเขตควรประสานงานกับภาคเอกชน ขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านการศึกษา

2.3 สำนักงานเขตควรส่งเสริมสนับสนุนศึกษานิเทศก์เขตให้พัฒนาความรู้ความสามารถด้วยการส่งไปอบรม สัมมนา หรือศึกษาต่อ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยศึกษานิเทศก์

หน่วยศึกษานิเทศก์ ควรประสานงานระหว่างสำนักงานการศึกษาและสำนักงานเขตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการนิเทศและตรวจเยี่ยมโรงเรียน เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องและไม่ซ้ำซ้อนกัน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษานิเทศก์เขต

ศึกษานิเทศก์เขตควรวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนิเทศและตรวจเยี่ยม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขต สังกัดกรุงเทพมหานคร และศึกษานิเทศก์เทศบาล

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เขตในสำนักงานเขตที่มีพื้นที่เขตแตกต่างกัน